

FILMSKI LEKSIKON

A – Ž

LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD *Miroslav Krleža*

LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD *Miroslav Krleža*
N I Z P O S E B N I H I Z D A N J A

GLAVNI RAVNATELJ
Tomislav Ladan

UREDNIČKO VIJEĆE FILMSKOG LEKSIKONA
Ante Peterlić (predsjednik)
Hrvoje Turković, Mato Kukuljica, Dario Marković

SVA PRAVA PRIDRŽAVA
COPYRIGHT BY
LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD *Miroslav Krleža*
Zagreb

RAVNATELJ
Vlaho Bogišić

F I L M S K I L E K S I K O N

UREDNICI
Bruno Kragić
Nikica Gilić

LIKOVNA UREDNICA
Katarina Turkalj

TAJNICA
Mirjana Hrabrić

LEKTOR
Žarko Anić Antić

GRAFIČKI UREDNIK
Mijo Mišetić

GRAFIČKA PRIPREMA
Vicko Matana
Jadranka Gluhak
Štefica Perić, Marijana Jelić, Davor Petrović

KOREKTURA
Olinka Knežević-Sandev
Zdenka Hercegovac, Maja Karšaj, Marija Kovačušić, Anica Skorin,
Dubravka Šalić, Olgica Zidanić

INFORMATIČKA OBRADBA
Zdravko Pondelak

DIZAJN
Goran Petercol

PREDGOVOR

Filmski leksikon LZ Miroslav Krleža govori o umjetnosti koja je više od ostalih utjecala na popularnu kulturu i društvo prošloga stoljeća, koja je ujedno najviše uvjetovana tehnološkim razvojem, a koja je, često ocjenjivana i kao paradigmatična sintetska umjetnost, postala u posljednjih četrdeset godina sve češćim predmetom proučavanja. Konačno afirmiranje filmske publicistike, ali i stalno afirmiranje filmologije, širi interes za film kao umjetničku i kulturnu činjenicu. U takvom je kontekstu, s težištem na filmskom stvaralaštvu, nastao i ovaj leksikon. On polazi od iskustva *Filmske enciklopedije LZ Miroslav Krleža* te je, u tom smislu, nov prilog enciklopedijsko-leksikonskome promišljanju filmske umjetnosti. Koncipiran i kao svojevrsna alternativa mnogobrojnim, komercijalno usmjerenim i stoga izrazito sažetim, filmskim vodičima, ali i uskostručnim knjigama te pregledima povijesti ili teorije filma, leksikon je, prema tome, novost u Hrvatskoj, a s obzirom na pluralnost zahvaćanja svjetskog filma rijetko djelo i u svjetskim razmjerima gdje su priručnici takve vrste izrazitije pod utjecajem dominantnih kinematografija ili trenutačnih tendencija u filmu. Osobe, filmovi i pojmovi su, s obzirom na količinu građe, a i stalnu pokretljivost filmskog medija, uvrštavani odabirom zasnovanim na kombinaciji umjetničke, ali zbog iznimne popularnosti filmskog medija, i komercijalne reprezentativnosti, kao i reprezentativnosti za društvene tendencije na koje film utječe, odnosno koje se u njemu ogledaju. Svi se veći članci, biografski kao i oni o filmovima, izdvajaju interpretativnim segmentom pa leksikon i u tom pogledu, pružajući bilo sinteze dosadašnjih interpretacija bilo nove obrasce tumačenja, zauzima posebno mjesto među sličnim ostvarenjima. Ovo djelo ne sadržava velike pregledne članke, ali nastoji pružiti u 2140 natuknica sve temeljne informacije o filmskoj umjetnosti, kako o njezinu trenutačnom stanju tako i o njezinoj povijesti kao i o nosivim pojmovima teorije filma. Noviji stvaraoči, čiji opusi nisu završeni ili koji su se tek nedavno afirmirali, uvrštavani su uza stroži kritički odabir. Istodobno se nastojalo, uz obradbu najznačajnijih autora povijesti filma, revalorizirati i prinos pojedinih manje poznatih starijih stvaralaca, kao i onih iz kinematografija manje poznatih u Hrvatskoj. Posebna su novost, pa i u širem kontekstu hrvatskih enciklopedija i leksikona o drugim umjetnostima, natuknice o pojedinačnim djelima. Uz igrane filmove – pri čemu se uz umjetničku vrijednost, u obzir uzimao i recepcijski status pojedinog djela (tako su uvršteni svi dobitnici *Oscara* za najbolji film, Europske filmske nagrade, *Zlatne*

palme i *Zlatnog lava* do 2002) – također su obrađeni antologijski dokumentarni, eksperimentalni i animirani filmovi. Ti se članci sastoje od osnovnih filmografskih podataka, kratkoga opisa fabule te komentara, a ukoliko redatelj filma nije zasebno obrađen, često se u članku o njegovom filmu daju osnovni podatci i o njemu. Biografski i pojmovni članci uobličeni su pak u skladu s uobičajenom leksikografskom praksom. Leksikon sadržava i popise dobitnika izabranih nagrada te kazalo prijevodnih i izvornih naslova filmova koji nisu zasebno obrađeni. Tekst je popraćen sa 615 ilustracija: portreta te prizora iz filmova. Ako prizor prati obrađeni film, uz naslov se navodi i redatelj, a ako ilustrira osobu prizorom iz filma, uz njezino ime navode se film i redatelj. U načelu, svi članci veći od 15 redaka su potpisani, što naglašava autorsku dimenziju leksikona, razvidnu već iz spomenuta abecedarskog načela izbora i reprezentativnosti. Pritom je uredništvo nastojalo, slijedom leksikografske prakse, uskladiti autorske članke, ali istodobno i zadržati temeljne odlike autorova stila. Manji članci potpisani su iznimno, ako pružaju nove podatke ili nov pristup temi, a nisu potpisani pojedini članci veći od 15 redaka koji su sastavljeni redakcijski. Uklapajući se, kako načinom leksikografske obradbe, tako i temeljnom kulturnom namjerom, u tradiciju hrvatske leksikografije, posebice u niz posebnih enciklopedijskih izdanja LZ *Miroslav Krleža* posvećenih različitim područjima ljudskog djelovanja, a nastao i kao odraz trenutačnoga stanja hrvatske filmologije, ovaj je leksikon namijenjen svima upućenima u film, ali i onima koji su na film, kao nezaobilaznu činjenicu suvremene kulture, upućeni.

SURADNICI

mr. Tomislav Brlek,
asistent, Filozofski fakultet, Zagreb

mr. Nikica Gilić,
mladi asistent, Filozofski fakultet, Zagreb

dr. Tatjana Jukić-Gregurić,
docentica, Filozofski fakultet, Zagreb

Bruno Kragić,
mladi asistent, LZ *Miroslav Krleža*, Zagreb

Tomislav Kurelec,
filmski kritičar, urednik Filmske redakcije, Hrvatska televizija, Zagreb

mr. Dario Marković,
viši filmolog, Hrvatska kinoteka pri Hrvatskom državnom arhivu, Zagreb

Joško Marušić,
autor animiranih filmova, docent, Akademija likovnih umjetnosti, Zagreb

Diana Nenadić,
filmska kritičarka, Hrvatski filmski savez, Zagreb

Irena Paulus,
muzikologinja, Zagreb

mr. Jurica Pavičić,
filmski kritičar, predavač, Humanistički studiji, Split

dr. Ante Peterlić,
glavni urednik Filmske enciklopedije LZ *Miroslav Krleža*,
red. profesor, Filozofski fakultet, Zagreb

Damir Primorac,
filmski publicist, Zagreb

Damir Radić,
filmski kritičar i publicist, Zagreb

Daniel Rafaelić,
filmolog, Hrvatska kinoteka pri Hrvatskom državnom arhivu, Zagreb

Mario Sablić,
filmski kritičar i snimatelj, Zagreb

Igor Tomljanović,
filmski kritičar, Zagreb

dr. Hrvoje Turković,
izv. profesor, Akademija dramske umjetnosti, Zagreb

Tonči Valentić,
filmski kritičar, Zagreb

Slaven Zečević,
filmski kritičar i montažer, Zagreb

KRATICE I SIMBOLI

afr.	afrički	kult.	kulturni
amer.	američki	lik.	likovni
amat.	amaterski	mađ.	mađarski
anim.	animirani	meks.	meksički
arg.	argentinski	mitol.	mitološki
austr.	austrijski	moral.	moralistički
austral.	australski	nij.	nijemi
belg.	belgijski	niz.	nizozemski
braz.	brazilski	npr.	na primjer
brit.	britanski	odn.	odnosno
c/b	crno-bijeli	poč.	početkom
crt.	crtani	polit.	politički
češ.	češki	polj.	poljski
čil.	čileanski	port.	portugalski
dan.	danski	pov.	povijesni
df.	direktor fotografije (u filmografijama)	pr.	producent (u filmografijama)
dok.	dokumentarni	pr. ime	pravo ime
dr.	drugi	prof.	profesor
društ.	društveni	psih.	psihički
dugometr.	dugometražni	psihol.	psihološki
egip.	egipatski	realist.	realistički
ekon.	ekonomski	r.	redatelj (u filmografijama)
eksp.	eksperimentalni	red.	redateljski
engl.	engleski	relig.	religijski
eur.	europski	revoluc.	revolucionarni
film.	filmski	romant.	romantičarski
fiz.	fizički	rus.	ruski
franc.	francuski	sc.	scenarij (u filmografijama)
gl.	glavni	sgf.	scenograf (u filmografijama)
glazb.	glazbeni	slov.	slovenski
glum.	glumački	soc.	socijalni
god.	godina	socijal.	socijalistički
grč.	grčki	sociol.	sociološki
hrv.	hrvatski	sovj.	sovjetski
ideol.	ideologijski, -loški	srednjometr.	srednjometražni
igr.	igrani	srp.	srpski
ind.	indijski	st.	stariji; stoljeće
indus.	industrijski	suvr.	suvremeni
iran.	iranski	sv.	sveti
ist.	istočni	sveuč.	sveučilišni
jap.	japanski	svj.	svjetski
jugosl.	jugoslavenski	španj.	španjolski
kan.	kanadski	šved.	švedski
kat.	katolički	švic.	švicarski
kaz.	kazališni	tal.	talijanski
kgf.	kostimograf (u filmografijama)	teh.	tehnički
kin.	kineski	tehnol.	tehnološki
klas.	klasični	tv	televizijski
knjiž.	književni	ugl.	uglavnom
komerc.	komercijalni	ukr.	ukrajinski
komun.	komunistički	ul.	uloge (u filmografijama)
kor.	koreograf (u filmografijama)	umj.	umjetnički
kratkometr.	kratkometražni	Vel.	Velika (uz: Britanija)
krim.	kriminalistički	zap.	zapadni
kršć.	kršćanski	zv.	zvučni
kub.	kubanski	→	vidi